

KANTELU

Arvostelette oikeuskanslerille osoittamassanne 4.10.2018 saapuneeksi kirjatussa kantelussa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM) ja ministeri Annika Saarikon menettelyä alkoholijuomien ns. etämyyntiä koskevassa asiassa. Pyydätte oikeuskansleria selvittämään, onko ministeriö tai ministeri Saarikko toimittanut asiassa virheellisiä tietoja EU:lle tai antanut paikkansapitämättömiä julkisia kommentteja.

Viittaatte tässä yhteydessä asiaa koskevaan ministerille esitettyyn kansanedustajien kirjalliseen kysymykseen (KK 333/2018 vp) ja siihen annettuun vastaukseen sekä paivanbyrokraatti.com –nimisellä verkkosivustolla 2.10.2018 julkaistuu kirjoitukseen, jonka otsikko on ”STM syöttää pajunköyttä. Alkoholin etämyynti on todellisuudessa laillista.”

Kirjallinen kysymys koskee olennaisin osin sitä, millainen menettely on korkeimman oikeuden ns. Visnapuu-ratkaisu (KKO:2018:49) mukaan kiellettyä. Kysymyksestä ilmenee kysymyksen esittäneiden kansanedustajien kanta, jonka mukaan ei koske etämyyntiä lainkaan, vaan luvaton vähittäismyyntiä Suomessa. Ministerin vastauksen mukaan korkein oikeus katsoi ”tuomiossa, että alkoholijuomien internetmyynti ja kotiinkuljetus ovat alkoholilain mukaan kiellettyjä”.

Myös viittaamassanne verkkosivustolla julkaistussa tekstissä esitetään siitä tarkemmin ilmenevin perustein, että alkoholilain mukaan etämyynti on sallittu.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuutta.

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:n 1 momentin mukaisesti edustaja voi tehdä ministerin vastattavaksi kirjallisen kysymyksen tämän toimialaan kuuluvasta asiasta. Valtioneuvoston jäsenet toimivat vastatessaan heille eduskunnan työjärjestyksen 27 §:n mukaisesti tehtyyn kirjalliseen kysymykseen ministerin toimialaan kuuluvassa asiassa virkavastuun alaisina.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Asiassa hankitaan oikeuskanslerin tarpeelliseksi katsoma selvitys.

Oikeuskansleri on aiemmassa ratkaisussaan katsonut, että ”kansanedustajan kirjallinen kysymys voi koskea ministerin toimialaan kuuluvia laajempia asiakokonaisuuksia tai yksittäistä asiaa mutta toisaalta myös ministeriössä valmisteltavina olevia tai muusta syystä ajankohtaisina pidettäviä laajempia kysymyksiä, joihin kysytään toimivaltaisen ministerin kantaa tai näkemystä asiaan. Ensiksi mainitun tyyppisiin kirjallisiin kysymyksiin annettavissa vastauksissa on noudatettava asianmukaiseen viranhoitoon kuuluvaa huolellisuutta ja täsmällisyyttä. Ministerin henkilökohtaista kantaa tai näkemystä koskevat kirjalliset kysymykset voivat sisävästoin koskea sellaisia ministerin harkinnan piiriin kuuluvia arvostuksenvaraista yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä tai laajempia teemoja, joista ministeri on lähinnä poliittisessa vastuussa” (oikeuskanslerin vastaus 12.8.2010, dnro OKV/703/1/2010).

Nyt esillä olevassa asiassa on arvioitava, onko ministerin vastaus kirjalliseen kysymykseen annettu asianmukaista huolellisuutta ja täsmällisyyttä koskevien vaatimusten edellyttämällä tavalla.

Korkeimman oikeuden käsiteltävänä olleessa em. tapauksessa henkilö oli ulkomailla sijaitsevan yhtiön puolesta ja yhtiön tosiasiallista määräysvaltaa käyttävänä myynyt Suomessa asuville yksityishenkilöille alkoholijuomia. Kaupoista oli sovittu yhtiön internetsivuston välityksellä, minkä jälkeen ao. henkilö oli tuonut juomat Suomeen ja toimittanut ne täällä ostajien koteihin. Tällainen menettely on siis kiellettyä.

Totean ensinnäkin, että kantelussa esillä oleviin kysymyksenasetteluihin liittyviin alkoholilain ja rikoslain säännöksiin liittyy näkemykseni mukaan aitoa tulkinnanvaraisuutta. Olen sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä antamassani lausunnossa todennut muun ohella, että ”erilaiset tulkinnat siitä, onko alkoholijuomien etämyynti sallittu vai kielletty, perustuvat pitkälti siihen, etteivät alkoholilaissa tai alkoholirikosta koskevissa säännöksissä käytetä kyseistä käsitettä. Alkoholilaissa ja rikoslaissa säädetään sen sijaan maahantuonnista ja myynnistä. Alkoholilain perusteluissa on kuitenkin tuotu esiin myös ”etämyyntiä” koskevia näkökohtia maahantuontia koskevan säännöksen perusteluissa. Lisäksi julkisuudessa on käytetty myös ”etäoston” käsitettä” (lausuntoni 30.11.2018, dnro OKV/94/20/2018).

Edelleen olen lausunnossani todennut, että ”kun korkeimman oikeuden ratkaisu kuitenkin koskee vain tuossa tapauksessa esillä ollutta tapahtumainkulkua, ei voida myöskään todeta, että etämyyntiä koskevat tilanteet olisivat tuossa ratkaisussa tulleet kattavasti käsitellyiksi”. Totesin myös, että ”en voi myöskään oman toimivaltani puitteissa viranomaisen ja tuomioistuimen sijasta ottaa kantaa siihen, millaiset ”variaatiot” erityisesti kuljetuksen järjestämisessä tekevät alkoholijuomien hankkimisesta Suomen rajojen ulkopuolelta joko kiellettyä etämyyntiä tai salittua etäostoa. Tulkinta kuuluu ao. lainsäädäntöä soveltaville viranomaisille ja viime kädessä tuomioistuimille.”

Ministeri Saarikko on esittänyt vastauksessaan alkoholilainsäädännöstä vastaavan STM:n käsityksen alkoholilain tulkinnasta ja KKO:n em. ratkaisun merkityksestä siinä. Vastauksessa todetaan muuan ohella, että ”[---] näyttäisi edelleen siltä, että kaikki ulkomailta Suomeen tapahtuva vähittäismyynti, jossa myyjä järjestää juomien kuljetuksen, on alkoholilaissa kiellettyä”.

Ministeri ei ole näkemykseni mukaan menetellyt lain tai virkavelvollisuuksiensa vastaisesti esittäessään käsityksensä, vaikka myös toisenlaisia tulkintoja voidaan esittää.

Totean kuitenkin, että vastaus näyttää sisältävän joitain epätarkkoja lausumia korkeimman oikeuden ratkaisun nimenomaisesta sisällöstä, jotka ainakin asiayhteydestään irrotettuna voidaan ymmärtää väärin. Vastauksen mukaan ”korkein oikeus katsoi ennakkopäätöksenä julkaisemassaan tuomiossa, että alkoholijuomien internetmyynti ja kotiinkuljetus ovat alkoholilain mukaan kiellettyjä”. Vastaus on tältä osin varsin laveasti muotoiltu, ja sen voidaan nähdä kattavan myös sellaiset tapahtumainkulut, joihin korkein oikeus ei tuomiossaan ottanut kantaa, siitäkään huolimatta, että korkein oikeus oli otsikoinut tuomiosta antamansa tiedotteen ”KKO katsoi alkoholijuomien internetmyynnin ja kotiinkuljetuksen kielletyksi”. Vastauksessa on myös todettu, että ”kysymyksessä viitataan siihen, että Euroopan unionin tuomioistuin on antanut asiassa ennakkoratkaisunsa C-198/14 Visnapuu. Tuomioistuin on otsikoinut tuomionsa: ”Alkoholijuomien etämyynti ja kuljetus toisesta jäsenvaltiosta”. Kysymyksessä ei ole tuomion ”otsikko”, vaan ennemminkin asiasanoiksi luonnehdittava termi, josta ei nähdäkseni ole syytä tehdä päätelmiä itse ratkaisun sisällöstä.

Väärinymmärrysten välttämiseksi tämänkaltaisia luonnehdintoja olisi nähdäkseni syytä välttää. Tällaisten yksittäisten virkkeiden sisällyttäminen vastaukseen ei kuitenkaan ole sellaista huolimattontaa menettelyä, joka valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien noudattamisen näkökulmasta antaisi aihetta toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn johdosta kantelunne ei ole johtanut toimenpiteisiin. Vastaukseni toimitetaan kuitenkin tiedoksi myös STM:öön.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Laura Pyökäri

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
